

Der findes imidlertid endnu et andet synspunkt, som kan gøres gældende til forsvar for de frie ægteskaber, et synspunkt, som ikke bør undervurderes. Disse ægteskaber kan nemlig opfattes som et socialt experiment.

Når den nuværende ægteskabslov er bleven bestående sålænge, så beror nok dette ikke så meget på, at de fleste er vel fornøjede med den, som den er. Tvertimod synes man nok i almindelighed, at den er ganske utilfredsstillende; det er oftest et meget svagt forsvar, som føres for den, og når man fremholder dens mangler, får man hyppig til svar, at jo ikke noget menneske tænker på at efterleve den, de uheldige bestemmelser står bare på papiret. Dette kan være sandt i ganske høj grad, ialtfald sålænge det gælder de klasser, som i hovedsagen har magten i regering og rigsdag, og denne omstændighed forklarer nok også til dels disse klassers slaphed, når det gælder at reformere på dette område. Men alligevel ligger nok den vigtigste årsag til hele denne sags trækken i langdrag ikke så meget i slaphed eller ond vilje, som simpelthen i problemets meget store vanskelighed. Enhver, som for alvor har søgt at gøre klart for sig selv, hvordan en tilfredsstillende ægteskabslov bør være indrettet i enkeltheder, har sikkert mere end een gang i fortvivelse opgivet det hele som uløseligt. Forholdene, især de økonomiske, er så indviklede i og for sig og så sammenvævede med forhold på andre retsområder og hjemlige interesser, at når man først begynder at rive i disse bestemmelser, så er det, som når man vil rive ned et gammelt hus midt i kvarteret — husene ved siden af truer også med at ramle ned.

De mænd og kvinder, som nu i denne henseende har stillet sig udenfor lovens ramme, kan da gøre samfundet en meget væsentlig tjeneste ved at forsøge ad den praktiske erfaringsvej at finde frem til, hvilke bestemmelser det med hensyn til ægteskab var ønskeligt at have. Det er klart, at for at et sådant erfaringsvidnesbyrd skulde have nogen betydning, måtte der findes et ikke altfor lidet antal Tilfælde at regne med. Er denne forudsætning sket fyldest, så kan de frie ægteskaber — såvel derigennem, at de i almindelighed lykkes vel, som gennem de fejltagelser og misgreb, der naturligvis kan fremkomme ligesåvel inden disse, som inden de lovlige ægteskaber, — blive istand til at klargøre adskillige vanskelige forhold her; man kan leve sig til en forståelse af, hvilke lovbestemmelser det under visse omstændigheder

skulde være godt at have, og som skulde være parterne til hjælp og ikke til skade.

Ægteskabslovgivningen er som al anden lovgivning naturligvis fremgaaet af forsøg og erfaring, skønt det vel i almindelighed har været ganske ubevidste Experimentere, som er foretagne. Ved bevidste eksperimenter og bevidste iagttagelser bør resultaterne kunne vise sig betydeligt fastere, og kan samvittighedsægteskaberne tjene til i sin tid at kaste lys over disse vigtige og vanskelige spørgsmål, så har de mennesker, som her har vovet at gå de nye og ubanede veje, efter min mening gjort samfundet en meget væsentlig tjeneste, som samfundet har al grund til at være dem taknemmeligt for.

Det fremgår af, hvad jeg har sagt, at jeg for min del ikke står på det standpunkt, at jeg principielt fordømmer enhver form for indgåelse af ægteskab og enhver lovgivning angående ægteskab. Var det så, at ægteskabet blot var et forhold imellem to voksne og myndige mennesker, som i nødsfald kan tage vare på sig selv, så kunde man muligvis risikere at være uden al lovgivning på dette område, ligesom der jo findes en hel del andre livsforhold, hvor man må finde sig tiirette uden nogen lovlig reglementeringen. Men ægteskabet har også en tredjemand, som fordrer beskyttelse, nemlig børnene; de kan ikke tage vare på sig selv, altså må samfundet her træde til. Og ligeledes kan det nok for hjerternes hårdheds skyld være ønskeligt at have en del bestemmelser til beskyttelse for den svagere part — hvilket jo ikke altid behøver at være den kvindelige.

Men også ved ægteskabets indgåelse har samfundet efter min mening synspunkter at gøre gældende, som berettiger foreskrivelsen af en form, gennem hvilken samfundet kan kontrollere, at der ikke indgås ægteskab, som bliver til skade for såvel kontrahenterne selv som for den kommende slægt. Det gælder her dels ægteskab i forbudne slægtled, dels — og det er meget vigtigere, men desværre tildels endnu uløste problemer — vise Tilfælde af arvelighed eller sygdom.

For min del kan jeg altså af et oprigtigt hjerte slutte med et ønske om, at de frie ægteskabers tid blot måtte blive en overgang, at den dag snart måtte komme, da vi får en form for ægteskabsstiftelse, som ikke sårer noget menneskes samvittighed, og et indhold i vor ægteskabslovgivning, som ikke krænker vor retsfølelse og fornædrer vort menneskeværd.